

Rapport

Nämnduppdrag om att utveckla effektiva informationsvägar för att nå barn och unga som inte är föreningsaktiva

2022-10-25

Nina Gustafsson
Kultur- och fritidsförvaltningen

tyresö kommun

Innehållsförteckning

1	Uppdraget och anknytande uppdrag	3
2	Föreningsaktivitet bland barn och unga i Tyresö	3
2.1	Grupper av barn och unga som inte är föreningsaktiva.....	4
2.1.1	Insatser för att öka kunskapen om varför vissa barn och unga inte deltar i föreningslivet	5
3	Riktad information och anpassat utbud	6
4	Föreningslivets möjligheter att genomföra informationsinsatser med stöd av kommunen	7
5	Sammanfattning	9

1 Uppdraget och anknytande uppdrag

I nämndplan 2020 lämnade kultur- och fritidsnämnden ett uppdrag till kultur- och fritidsförvaltningen om att *utveckla effektiva informationsvägar för att nå barn och unga som inte är föreningsaktiva i samverkan med barn- och utbildningsförvaltningen.*

Uppdraget anknyter till andra uppdrag och politiska prioriteringar i kommunen.

I kommunplan för 2022 lämnades ett kommunövergripande uppdrag om att få fler Tyresöbor att ta del av Tyresös kultur- och föreningsliv.

Politiska prioriteringar i kultur- och fritidsnämndens nämnd- och förvaltningsplan för 2022:

- Kultur och fritidsförvaltningen ska fortsätta arbetet att öka aktivitet och rörelse hos de prioriterade målgrupperna, det kan vara att stärka föreningarna men även finns nya sätt till spontant utövande.
- Kulturskolan ska fortsätta arbetet med de olika kurserna och skapa nya efterfrågade kurser att bredda sin verksamhet och nå nya målgrupper.
- Kultur och fritidsförvaltningen ska fortsätta sitt arbete med att tillgängliggöra kommunens platser och aktiviteter för personer med funktionsvariationer.

I Barn- och utbildningsnämndens nämnd och förvaltningsplan för 2022 är en politisk prioritering att *samverkan mellan skola och föreningsliv ska öka.*

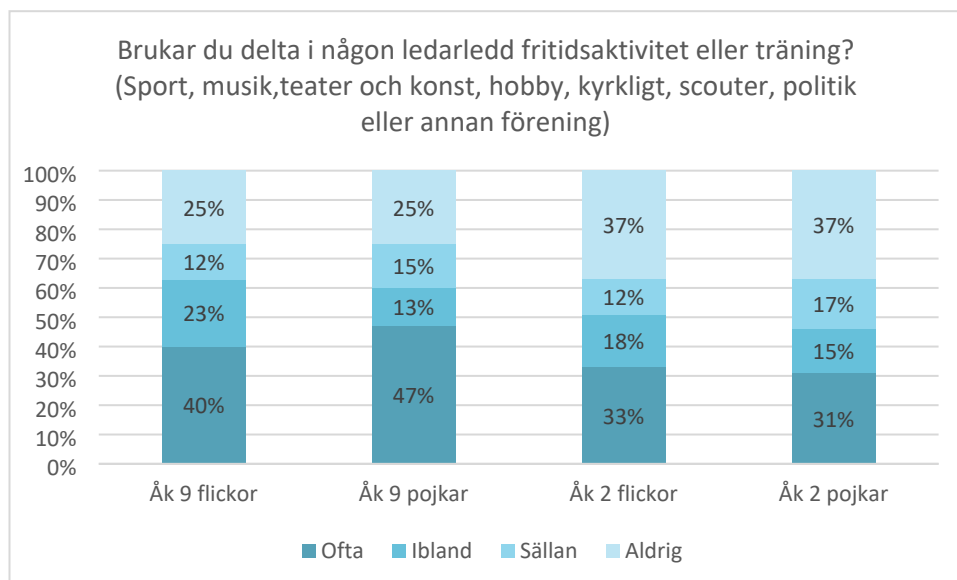
2 Föreningsaktivitet bland barn och unga i Tyresö

Trots den dalande trenden för föreningsaktivitet bland barn och unga på nationell nivå¹ så talar statistiken för att föreningslivet i Tyresö inte bara är starkt utan även stabilt. Tyresö är på plats sex i riket vad det gäller antalet deltagartillfällen per invånare i åldern 7-20 år. Antalet deltagartillfällen för flickor i åldern 7-16 år har till och med ökat under de senaste decennierna. 2019 deltog ca 6700 barn och unga i Tyresös föreningsliv.² En uppskattningsvis liten andel av dem är inte skrivna i Tyresö, och en del av dem som inte deltar kan vara föreningsaktiva utanför kommunen. Det är därför svårt att uttala sig om den exakta andelen barn och unga i Tyresö som är föreningsaktiva.

¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder (Ung idag 2020) (<https://www.mucf.se/publikationer/ungas-ratt-till-en-meningsfull-fritid-tillgang-trygghet-och-hinder>)

² Rapport om Lokalt aktivitetsstöd, redovisades för kultur- och fritidsnämnden 2021-11-29 §78

Resultatet från Stockholmsenkäten 2022 kan dock säga oss något om den andel ungdomar som inte är föreningsaktiva. Bland elever boende i Tyresö kommun i årskurs 9 uppgav 25 % att de aldrig deltar någon ledarledd fritidsaktivitet eller träning. Motsvarande andel i årskurs 2 (gymnasiet) var 37 %.³

Figur 1 Diagram över andelen elever boende i Tyresö kommun som deltar i ledarledda fritidsaktiviteter

2.1 Grupper av barn och unga som inte är föreningsaktiva

Olika grupper av barn och unga tenderar att vara föreningsaktiva i mindre utsträckning än andra. Bland annat visar deltagarstatistiken från Tyresös föreningsliv att antalet deltagartillfällen och antalet unika individer som deltar minskar med stigande ålder. Gymnasieungdomar deltar i betydligt lägre utsträckning i Tyresös föreningsliv jämfört med mellanstadieelever.⁴ Som ovan nämnt uppgav 2 av 5 elever i årskurs 2 på gymnasiet att de aldrig deltar i någon ledarledd fritidsaktivitet.⁵

Barn och unga i socialt och ekonomiskt utanförskap är en annan grupp som tenderar att vara underrepresenterade i föreningslivet. Centrum för idrottsforskning lyfter fram sambandet mellan social status och sannolikheten att vara engagerad i föreningslivet. I hem med hög utbildningsnivå och stora ekonomiska resurser är 80 % av ungdomarna medlem i en förening jämfört med endast 30 % bland de med låg utbildningsnivå och små resurser.⁶ Även

³ Resultat från Stockholmsenkäten 2022, för elever boende i Tyresö kommun i årskurs 9 respektive årskurs 2 (gymnasiet).

⁴ Rapport om Lokalt aktivitetsstöd, redovisades för kultur- och fritidsnämnden 2021-11-29 §78

⁵ Stockholmsenkäten 2022

⁶ Centrum för idrottsforskning. Idrotten och (o)jämligheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse? (<https://centrumforidrottsforskning.se/kunskap-om-idrott/rapporter/idrotten-och-ojamlikheten-i-medlemmarnas-eller-samhallets-intresse>) Andel (%) medlemskap i idrottsförening bland 15-åringar, i relation till familjens utbildningskapital och ekonomiska kapital (år 2018). <https://idrottsstatistik.se/jamlika-forutsattningar/mangfald/>

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor lyfter fram att unga personer med svag etablering i samhället och svaga ekonomiska resurser deltar i lägre utsträckning i civilsamhället (däribland föreningslivet).⁷

Barn och unga med funktionsnedsättning är en annan grupp som förvaltningen har uppmärksammat är aktiva på sin fritid i lägre utsträckning än övriga barn och unga.⁸ En studie av ungdomar i särskolan i visar att betydligt färre ungdomar i särskolan är medlem i en idrottsförening jämfört med övriga ungdomar. Resultatet visar också att flickor i särskolan är särskilt underrepresenterade i föreningslivet.⁹

2.1.1 Insatser för att öka kunskapen om varför vissa barn och unga inte deltar i föreningslivet

Enligt MUCF kan det både vara direkta hinder (som brist resurser och förutsättningar) så väl som brist på motivation som leder till att ungdomar väljer att inte delta i föreningslivet.¹⁰ Det är rimligt att anta att orsaken till varför olika grupper av barn och unga inte deltar i föreningslivet ser olika ut mellan dessa olika grupper. Förvaltningen har därför under året arbetat på olika sätt för att öka kunskapen om föreningsdeltagandet bland barn och unga i kommunen.

Under föreningskonferensen 2022 genomfördes en ungdomsdialog med fyra högstadi- och gymnasieungdomar som var aktiva eller hade varit aktiva inom föreningsidrotten. Dialogen utgick ifrån frågeställningar som avsåg att ge förvaltningen och föreningarna ungdomarnas perspektiv på hur föreningarna kan få unga att vara aktiva inom föreningsidrotten längre upp i åldrarna.

Kommunen har även deltagit i enkätundersökningen Ung Livsstil, som fångat in information om 900 av kommunens åttondeklassares fritidsvanor. Förhoppningen är att resultatet ska öka kunskapen om vilka grupper som inte deltar i föreningslivet i just Tyresö. I förlängningen hoppas förvaltningen kunna använda dataunderlaget för nå ökad förståelse om varför dessa grupper inte kan eller vill delta i föreningslivet.

I dagsläget kan vi dock anta att orsakerna till varför vissa barn inte deltar i föreningslivet till stor del är grupp-specifika även i Tyresö. Brist på information om utbudet är sannolikt endast en del av förklaringen. Mot bakgrund av detta anser förvaltningen att generella informationsinsatser inte är att betrakta som en effektiv åtgärd för att engagera underrepresenterade grupper i

⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder (Ung idag 2020), s. 48

⁸ Behovsanalys, Behov av idrott- och spontanläggningar samt utomhusytor för personer med en funktionsnedsättning, redovisades för kultur och fritidsnämnden 2021-11-29 § 77

⁹ Blomdahl & Elofsson, Idrott och motion bland ungdomar i särskolan, 2011, s. 67-68

¹⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder (Ung idag 2020) (<https://www.mucf.se/publikationer/ungas-ratt-till-en-meningsfull-fritid-tillgang-trygghet-och-hinder>), s. 48

föreningslivet. Förvaltningen anser istället att det behövs skräddarsydda, riktade informationsinsatser i kombination med insatser som tillgängliggör utbudet för de grupper som inte självmant tenderar att söka sig till föreningslivet.

3 Riktad information och anpassat utbud

Förvaltningen arbetar redan enligt denna metod och erfarenheten är att riktade insatser ger god effekt och bidrar till att fler får tillgång till en meningsfull fritid.

Kulturskolan har genomfört flera lyckade riktade insatser för att nå ut med sin verksamhet till underrepresenterade målgrupper. Insatserna bygger på uppsökande prova-på aktiviteter utanför den ordinarie verksamheten. Kulturskolan har också ett förvaltningsövergripande samarbete med skolhälsovården för att komma i kontakt med målgruppen för dansa utan krav. Insatsen är forskningsbaserad och kulturskolan arrangerar med hjälp av statsbidrag tillfällen för unga tjejer att dansa tillsammans i syfte att minska psykisk ohälsa.

Enheten för fritid och friluft arbetar med liknande riktade insatser för att stärka tillgången till fritidsaktiviteter för unga personer med funktionsnedsättning. För att förenkla för målgruppen att sovra i kultur- och fritidsaktivitetsutbudet samarbetar ett antal närliggande kommuner¹¹ för att sammanställa och distribuera katalogen ”Kultur- och fritidstips, aktiviteter för dig som behöver extra stöd” årligen. Katalogen sprids i fysisk version så väl som i digital form på kommunernas webbplatser och på www.fritidsnätet.se. Fritidsnätet.se är i sig en plattform där föreningar som erbjuder aktiviteter anpassade till målgruppen kan kommunicera sitt utbud, lika så Parame.se som är en webbplats som drivs av parasportförbundet.

Fritidsmässan Minfritid.nu är ytterligare en del av det riktade arbetet med att tillgängliggöra fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning, som Tyresö kommun deltar i. Mässan fungerar som ett tillfälle för informationsspridning om aktiviteter och ett tillfälle för besökarna att prova på aktiviteter som riktar sig till målgruppen. Mässan är även ett tillfälle för kunskapsutbyte och inspiration för dem som arbetar med att utveckla verksamhet för målgruppen.

Förvaltningen ser dock att det finns behov av ytterligare åtgärder för att delaktigöra barn och unga med funktionsnedsättning och kommer därför från och med 2023 genomföra ett samarbete med Passalen kring aktivitetsprogrammet Integrerad arena. Passalen är en förening vars mål är att skapa inkludering och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

¹¹ Haninge, Nacka, Nynäshamn, Tyresö och Värmdö

Integrerad arena är en metod med stödinsatser (uppsökande arbete, stödsamtal och medföljande ungdomsledare) som möjliggör delaktighet för målgruppen. Förvaltningen ser samarbetet med Passalen som en möjlighet att öka den interna kunskapen om att arbeta med en metod som går ut på att skapa en brygga mellan deltagaren och aktiviteten.

En bidragande faktor till varför vissa unga inte deltar i civilsamhället, enligt MUCF, är att det kan saknas nätverk som kan rekrytera individen till att delta.¹² Exempelvis nyanlända, nyinflyttade och andra personer med låg kännedom om det lokala föreningslivet och begränsat nätverk skulle därför kunna ha extra svårt att hitta till föreningslivet. Förvaltningen tror att det finns goda möjligheter att lära av samarbetet med Passalen för att i förlängningen utforma liknande "bryggor" mellan exempelvis unga nyanlända och aktiviteter som anordnas av föreningslivet.

I arbetet med att sänka trösklarna för barn och unga att delta i föreningslivet spelar Fritidsbanken en viktig roll, eftersom det via Fritidsbanken är möjligt att hyra utrustning kostnadsfritt. Fritidsbanken samverkar idag på olika sätt med skolor, fritids och föreningar. Förvaltningen arbetar för att sprida kunskapen om att Fritidsbanken finns bland barn och unga, exempelvis via kontakt med idrottslärare på skolor. Fritidsbanken arbetar även uppsökande för att synliggöra sin verksamhet och har bland annat deltagit i sommarlovsaktiviteter tillsammans med andra verksamheter i förvaltningen på olika platser i kommunen. Förvaltningen vill utveckla Fritidsbanken men i dagsläget begränsas dock den möjligheten av Fritidsbankens befintliga lokaler som exempelvis gör det svårt att ta emot större grupper från föreningslivet.

4 Föreningslivets möjligheter att genomföra informationsinsatser med stöd av kommunen

Trots att generell informationsspridning om föreningslivets utbud bedöms ha begränsad möjlighet att leda till stor effekt som ensam åtgärd¹³ fyller ändå breda informationskanaler som når många potentiella deltagare en viktig funktion.

För föreningslivets del så finns det behov av att nå ut till barn och deras vårdnadshavare med information om sitt utbud för att säkerställa föreningarnas återväxt. Föreningarnas förutsättningar att ägna sig åt marknadsföringsinsatser ser olika ut och i synnerhet mindre föreningar kan uppleva att de har svårt att nå ut med information om sin verksamhet till potentiella medlemmar.

¹² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder (Ung idag 2020) (<https://www.mucf.se/publikationer/ungas-ratt-till-en-meningsfull-fritid-tillgang-trygghet-och-hinder>), s. 48

¹³ (för att engagera underrepresenterade målgrupper i föreningslivet)

För de potentiella deltagarnas del finns det behov av att få kännedom om det breda utbudet av fritidsaktiviteter som finns i kommunen.

I juni beslutade kommunfullmäktige att återinföra fysiska anslagstavlor på centrala platser i kommunen. När de är på plats kan föreningar marknadsföra sina aktiviteter och sina evenemang på dem. Utöver detta kan föreningar synliggöra aktiviteter via evenemangskalendern på kommunens hemsida. En gång i månaden trycks Månadsbladet (med innehåll hämtat från evenemangskalendern) och distribueras på servicecenter, bibliotek och i lokaltidningen Mitt i Tyresö. Det kan även nämnas att vissa föreningar använder facebookgruppen Aktuella händelser i Tyresö¹⁴ som en digital anslagstavla, för att nå ut med information om sin verksamhet (facebookgruppen är dock inte en kanal som kommunen har kontroll eller ansvar över på något sätt).

I dagsläget finns ingen samlad information om kultur- och fritidsaktivitetsutbudet som riktar sig till barn och unga i kommunen. För ett par år sedan distribuerades broschyren "Kul fritid" i skolan. Där kunde vårdnadshavare och barn läsa om vilka föreningar som erbjöd aktiviteter och verksamhet i kommunen och därigenom hitta kontaktuppgifter till föreningarna. Ur hållbarhetsperspektiv går det inte att argumentera för att återgå till att distribuera broschyren i fysiskt format till alla elever i skolan. Förvaltningen anser inte att det är en tillräckligt effektiv insats i förhållande till resurserna som det tar i anspråk. Förvaltningen ser dock ett behov av att sammanställa information om fritidsaktivitetsutbudet som riktar sig till barn och unga i kommunen i digitalt format och sprida det till potentiella deltagare. Kultur- och fritidsförvaltningen har tillsammans med barn- och utbildningsförvaltningen kommit överens om att samverka för att nå ut med informationen till barn och vårdnadshavare genom lämpliga kanaler.

Genom att sammanställa den informationen och bidra till att det sprids till barn och deras vårdnadshavare så kan kommunen underlätta för föreningar som har svårt att nå ut med sitt utbud på egen hand. För de barn och unga som nås av informationen har insatsen potential att göra utbudet mer överskådligt och öka deras möjligheter att fatta ett informerat beslut om vilka aktiviteter de vill ägna sig åt på fritiden.

Med tanke på att brett riktad information i textform har begränsad möjlighet att leda till stor effekt så behöver föreningslivet även få möjlighet att komma i direkt kontakt med potentiella deltagare i andra sammanhang. Tyresöfestivalen (som bygger på det som tidigare var Föreningarnas dag) är ett marknadsföringstillfälle där föreningarna har möjlighet att synas. Tyresöfestivalen äger rum i september varje år och förvaltningen uppmanar

¹⁴ Facebookgruppen har cirka 29 000 medlemmar

föreningar att ta möjligheten att använda det tillfället för att locka barn till sin verksamhet.

Ett annat sätt för föreningar att nå ut med information om sitt utbud till barn och unga är genom samarbeten och samverka med kommunala verksamheter som är i kontakt med målgruppen. Det skulle exempelvis kunna röra sig om att en förening önskar sprida information i verksamhetens lokaler eller att de önskar att göra ett platsbesök och erbjuda prova på-aktiviteter inom ramen för verksamheten.

I den utsträckning sådana samarbeten sker bygger det ofta på personliga nätverk och kontakter direkt mellan förening och verksamheten. Förvaltningen ser behov av att öka den interna kunskapen om hur förutsättningarna ser ut för att genomföra olika typer av informationsinsatser i olika kommunala verksamheter. På så sätt kan förvaltningen vara ett effektivare bollplank för föreningar som vänder sig förvaltningen med idéer om att genomföra samarbeten med olika verksamheter.

Under hösten 2022 har förvaltningen inlett arbetet med att kartlägga förutsättningarna för samarbeten mellan föreningar och olika kommunala verksamheter, i samverka med de berörda verksamheterna. Förvaltningen har även gjort en plan för att implementera ett arbetssätt där enheten för Fritid och friluft får en mer uttalad roll att fungera som en brygga mellan föreningar och andra kommunala verksamheter som är i kontakt med målgruppen.

Utöver det har förvaltningen tillsammans med barn- och utbildningsförvaltningen upprättat former för samverka i syfte att främja skolans möjligheter att utveckla kontakter med föreningslivet¹⁵ samt för att underlätta samarbete kring framtida insatser för att ge fler barn och unga tillgång till en meningsfull fritid.

5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis bedömer förvaltningen att brett riktade informationsinsatser har begränsad möjlighet ge stor effekt. För att engagera underrepresenterade målgrupper behövs ökad kunskap om målgruppens olika behov och förutsättningar och därefter arbeta med riktade insatser och anpassningar av utbudet utefter deras förutsättningar.

Med det sagt finns det ändå ett behov av tydlig och tillgänglig information om fritidsaktivitetsutbudet i kommunen och möjligheter för föreningslivet att marknadsföra sin verksamhet till potentiella deltagare i allmänhet.

¹⁵ I enlighet med Läroplan för grundskola, förskoleklassen och fritidshemmet, och Läroplan för gymnasiet.

Avslutningsvis vill förvaltningen lyfta fram att den huvudsakliga utmaningen är att se till att alla barn och unga har tillgång till en meningsfull fritid, vare sig det är i öppen- eller organiserad verksamhet. Bland de barn och unga som inte är föreningsaktiva idag finns det en relativt stor del som väljer bort föreningsaktivitet för att den formen av aktivitet av olika skäl inte lockar dem. Som tidigare nämnt är detta en samhällstrend på nationell nivå. Enligt en rapport framtagen av Ungdomsbarometern är det endast en femtedel av unga som inte är engagerade i föreningslivet som uppger att de skulle vilja engagera sig.¹⁶ Därför har förvaltningen även ett stort ansvar för att erbjuda alternativa, attraktiva fritidsaktiviteter, så väl som spontanaktivitetsplatser, för dem som inte vill delta i föreningslivet. Förvaltningen arbetar ständigt för att alla barn och unga i Tyresö ska ha tillgång till en meningsfull fritid genom att tillgängliggöra och utveckla sitt utbud.

¹⁶ Ungdomsbarometern. En engagerad idrottsgeneration?
(<https://centrumforidrottsforskning.se/kunskap-om-idrott/rapporter/ungdomsbarometern-synen-pa-idrott-har-forandrats>), s. 27